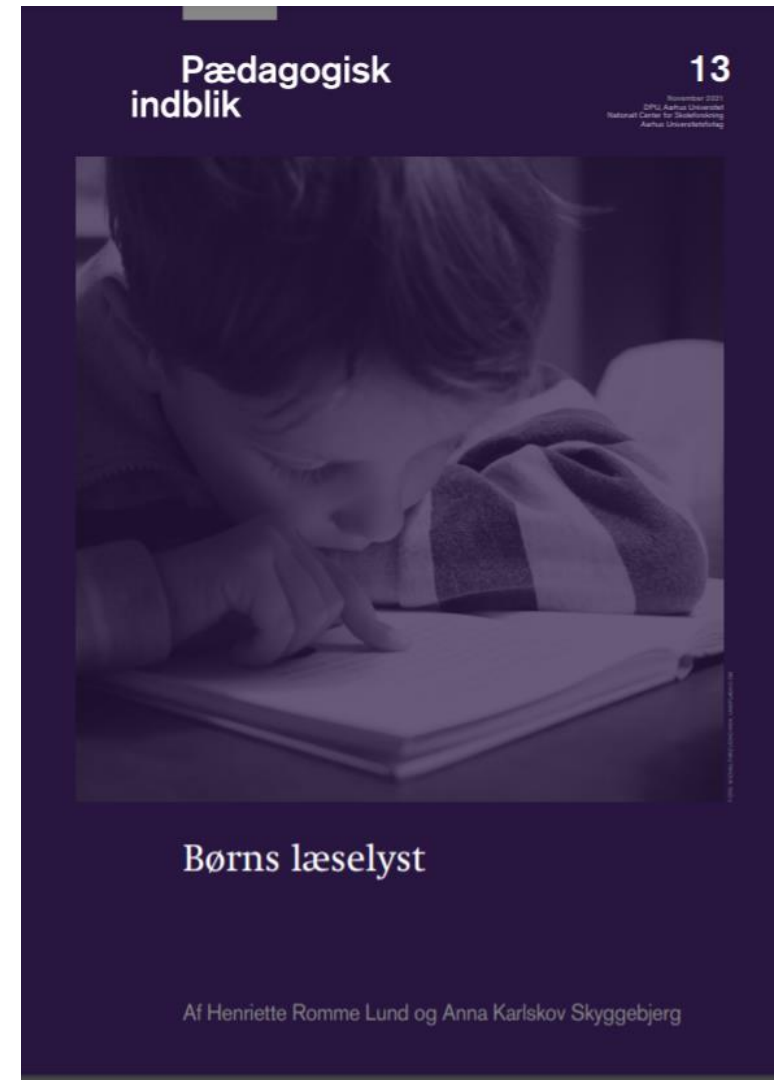

Præsentation af forskningsoversigten

Børns læselyst

Henriette Romme Lund
ph.d.-studerende Aarhus Universitet, DPU,
og Københavns Professionshøjskole
hrlu@edu.au.dk

Det skal I høre om

A. Kort om forskningsoversigten

Forskningsspørgsmål, søgeproces og inkluderede studier

B. Fokus på:

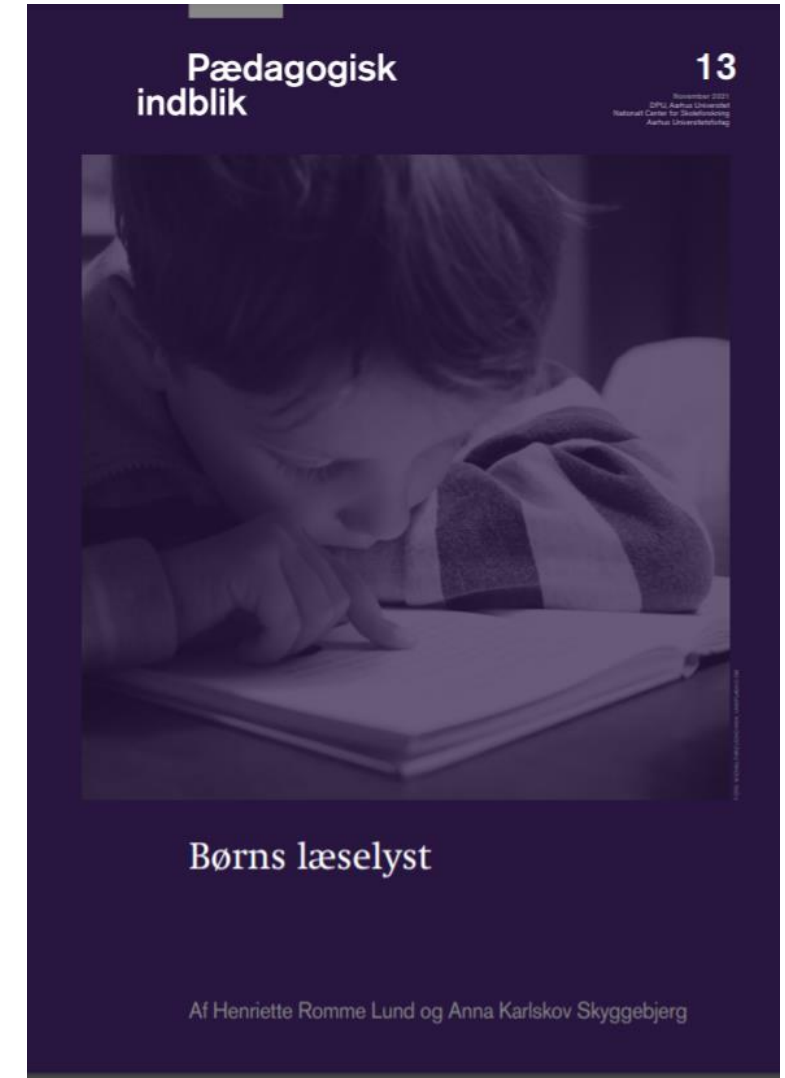
1. To tilgange, som internationale studier af børns læselyst bygger på

- Amerikansk læsemotivationsforskning
- PISA og PIRLS-undersøgelserne

1. Vores danske tradition i studier af børns læselyst

- Sammenligning af undersøgelser fra 1980 til 2017

Opsamlinger undervejs og til sidst

Om forskningsoversigten: Børns læselyst

Pædagogisk indblik

› Elevtrivsel i gymnasieskolen

› Mundtlighed i

frem

› Und

› Dag

uds

› Leg

› Digitale læremidler i danskriget

› Specialevejledning på de

vide

› Kar

› Nor

dag

› Nat

natt

› Frit

› Digital læringsteknologi

› **Børns læselyst**

Pædagogisk indblik: Børns læselyst

Hent forskningsoversigt

Lyt til podcast

Ekstra materiale

Forskningsspørgsmål:

- Hvad forstår forskningen
- Ud fra hvilke teoretiske o
- undersøges og beskrives b

Resultat

I alt 4.786 studier
Gennemgang og frasortering to gange
Fokus på almenområdet og på skolebørn
Identificering af 111 studier, gennemgået og kodet
Inkluderet i oversigten er 55 af disse. Dertil er lagt 19, som viste sig betydningsfulde

Søgning:

- Internationale og skandin
- Søgeord hentet i et ande
- Peer reviewede udgivelse
- Studier fra 2005 til 2020

Det står sløjt til med danske børns lyst til at læse, og det vækker bekymring både hos politikere, i skolen og i den brede offentlighed. Men hvad er læselyst egentlig, og hvordan vurderer man den? At blive skarpere på det er en forudsætning for en bedre dialog om børns læselyst og kan danne grobund for nye initiativer til at styrke læselysten.

njemmeironen. Det er et paradoks, at vi prøver at fremme læselyst gennem læsetvang. Hvis vi fokuserer på læsning som en teknisk færdighed, hvor børnene skal træne læsehastighed og afkodning, blokerer det for dét, læsning egentlig handler om: indlevelse, fortryllelse, chok, viden og selvgenkendelse.

For eleverne handler læselyst om at blive grebet og

DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse
Afdeling for fagdidaktik

✉ hrlu@edu.au.dk

- Peer reviewet udgivelse
- Kommenteret af et advisory board
- Skrevet til praktikere. Teksten er ledsaget af refleksionsspørgsmål.

Pædagogisk indblik

13

November 2021
DPU Aarhus Universitet
Nationalt Center for Uddanningsforskning
Aarhus Universitetsforlaget

Amerikansk læsemotivationsforskning

- National Reading Research Center, amerikansk forskningscenter.
- Oprettet af kongressen i 1992 og føderalt finansieret over 5 år.
- John T. Guthrie og Allan Wigfield som fremtrædende forskere – og mange, mange andre forskere.

Allan Wigfield
(Professor
emeritus)

John T. Guthrie
(Professor
emeritus)

Amerikansk læsemotivationsforskning

- **Indre læsemotivation**

Eleven læser fordi eleven har lyst til det og godt kan lide det.

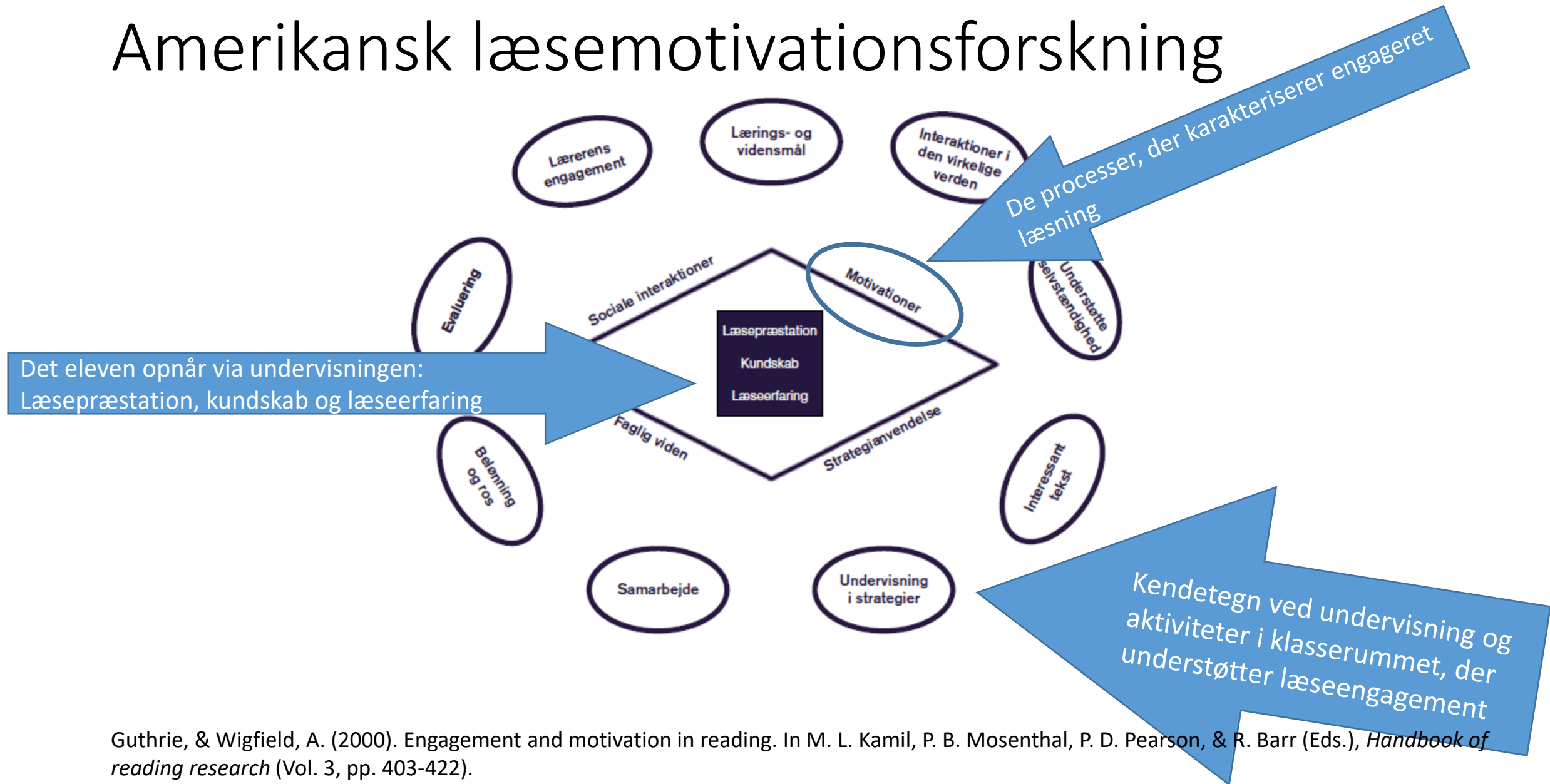
Tre forskellige aspekter af denne motivationsform:

- 1) Nysgerrighed, der driver eleven i ønsket om at forstå eller lære noget
- 2) Involverethed, der kendetegner elevens fordybelse i det læste og
- 3) Udfordring, der handler om elevens ønske om at forstå kompliceret litteratur eller komplekse idéer i en tekst og således blive udfordret i sin læsning.

- **Ydre læsemotivation**

Eleven læser for at opnå noget: en god karakter, en præmie, at leve op til eksterne krav eller et ønske om at opnå anerkendelse.

Amerikansk læsemotivationsforskning

Guthrie, & Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research* (Vol. 3, pp. 403-422).

Opsummering

- Amerikansk læsemotivationsforskning danner grund for mange internationale studier af børns læselyst. Fremtrædende forskerne er John T. Guthrie og Allan Wigfield.
- De skelner bl.a. mellem indre og ydre læsemotivation, der kan nuancere vores forståelse af og samtale om børns læselyst
- Deres model for læsemotiverende undervisning illustrerer de mange faktorer og tilgange, der er i spil, når børns læselyst skal stimuleres
- Modellen viser læselyst som et multifacetteret og tværdisciplinært begreb – og at læselyst ikke bare er ”plug’n’play”

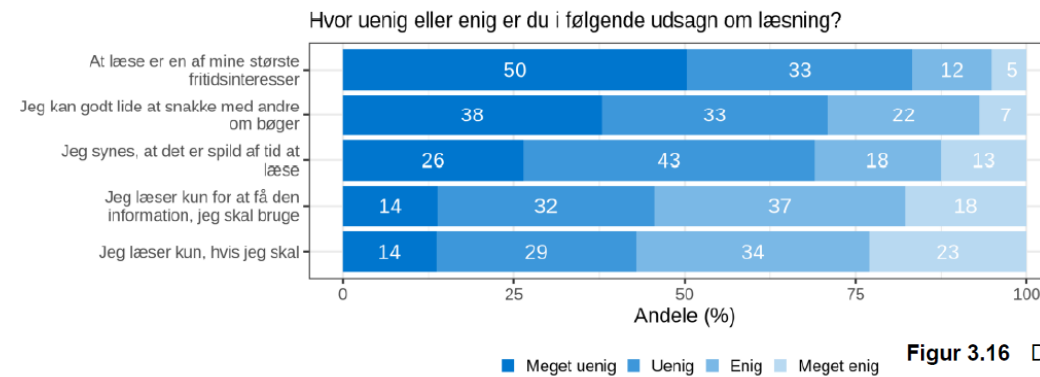
PISA og PIRLS

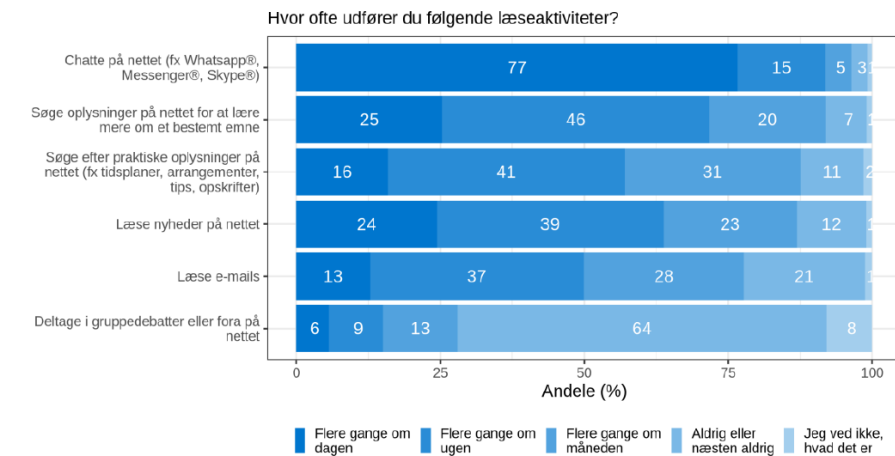
PISA 2018

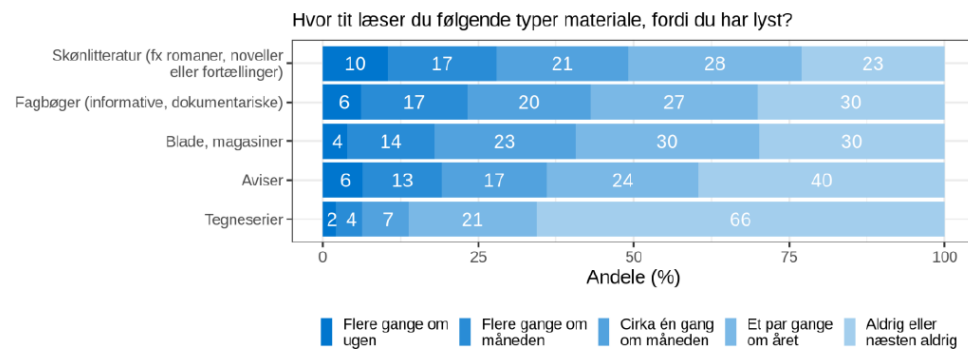
Figur 3.1 Danske elevers opfattelse af læsning

Figur 3.16 Danske elevers digitale læsevaner

Figur 3.15 Danske elever, der læser af lyst

PIRLS 2016

Tabel 3.10 Elevernes læseglæde.

Rapporteret af eleverne

Indeksskalaen for skalaen 'Elevernes læseglæde' er konstrueret på baggrund af elevernes svar på otte udsagn, om hvor ofte de deltog i læseaktiviteter uden for skolen. Elever, som **Rigtig godt kan lide at læse**, havde en score på mindst 10,3 - hvilket svarer til at eleverne var 'Meget enig' i fire udsagn og 'Lidt enig' med de andre fire. Elever som **Ikke kan lide at læse** havde en score på højst 8,3 på indeksskalaen - svarende til at eleverne var 'Lidt uenig' i fire udsagn, og 'Lidt enig' i de fire andre samtidig med at de kun læste 1-2 gange om måneden⁽¹⁾. Alle andre elever er placeret i kategorien **Kan i nogen grad lide at læse**.

Land	Kan rigtig godt lide at læse		Kan i nogen grad lide at læse		Kan ikke lide at læse		Gns. Indeks-score
	Procent elever	Gns. score	Procent elever	Gns. score	Procent elever	Gns. score	
Portugal	72 (1,1)	530 (2,4)	23 (1,0)	526 (3,2)	5 (0,4)	513 (5,3)	11,4 (0,05)
Kazakhstan	71 (1,2)	536 (2,7)	25 (1,0)	535 (3,0)	3 (0,4)	536 (7,8)	11,4 (0,06)
Iran	70 (1,8)	441 (4,5)	26 (1,4)	405 (7,5)	4 (0,7)	344 (10,4)	11,2 (0,08)
Oman	65 (1,0)	437 (3,3)	29 (0,8)	391 (4,2)	5 (0,4)	359 (7,7)	11,2 (0,05)
Azerbajjan	64 (1,3)	485 (3,6)	32 (1,2)	456 (5,7)	4 (0,4)	443 (8,7)	10,9 (0,05)
Georgien	64 (1,3)	496 (2,9)	31 (1,0)	483 (3,5)	5 (0,6)	460 (8,9)	10,9 (0,05)
Saudi-Arabien	57 (1,5)	446 (3,9)	36 (1,2)	417 (6,2)	7 (0,6)	399 (9,0)	10,7 (0,07)
Kuwait	57 (1,5)	411 (4,1)	36 (1,3)	382 (5,2)	7 (0,7)	352 (11,1)	10,6 (0,06)
Marokko	56 (1,6)	380 (4,1)	39 (1,5)	333 (5,0)	5 (0,5)	306 (8,1)	10,8 (0,06)
Spanien	56 (0,8)	534 (1,5)	34 (0,7)	523 (3,5)	10 (0,5)	512 (3,7)	10,7 (0,04)
Ægypten	56 (2,0)	361 (5,8)	35 (1,5)	308 (6,4)	9 (1,2)	245 (14,3)	10,6 (0,09)
Sydafrika	55 (1,2)	340 (3,7)	36 (0,9)	302 (5,6)	9 (0,6)	282 (9,1)	10,6 (0,06)
Bulgarien	55 (1,9)	558 (4,7)	33 (1,2)	557 (4,6)	12 (1,3)	511 (11,8)	10,6 (0,10)
Bahrain	54 (1,2)	463 (3,1)	36 (1,1)	429 (3,0)	10 (0,6)	426 (5,5)	10,6 (0,05)
Forenede Arabiske Emirater	54 (0,7)	471 (3,2)	37 (0,6)	433 (4,2)	9 (0,3)	409 (6,3)	10,6 (0,03)
Malta	51 (0,8)	470 (2,4)	37 (0,7)	442 (2,4)	12 (0,4)	418 (4,7)	10,4 (0,03)
Trinidad og Tobago	50 (1,3)	492 (3,7)	40 (1,1)	467 (4,1)	11 (0,8)	459 (8,6)	10,4 (0,06)
Qatar	48 (0,9)	463 (2,3)	39 (0,8)	432 (2,8)	12 (0,5)	412 (5,3)	10,3 (0,03)
Rusland	46 (1,4)	582 (2,9)	44 (1,1)	581 (2,5)	10 (0,7)	572 (3,4)	10,2 (0,06)
Irland	46 (1,1)	580 (3,0)	40 (1,0)	565 (2,9)	15 (0,8)	534 (4,6)	10,0 (0,04)
New Zealand	44 (1,0)	535 (2,6)	42 (0,7)	520 (2,9)	14 (0,7)	508 (4,2)	10,1 (0,04)
Israel	43 (1,3)	531 (3,5)	36 (0,8)	527 (3,7)	21 (1,1)	538 (3,9)	9,9 (0,07)
Australien	43 (1,1)	558 (3,3)	41 (0,8)	543 (3,0)	16 (0,7)	517 (3,0)	10,0 (0,05)
Litauen	42 (1,2)	551 (2,9)	46 (1,0)	550 (3,1)	13 (0,7)	535 (4,2)	10,0 (0,05)
Italien	41 (1,1)	554 (2,5)	44 (1,0)	546 (2,7)	16 (0,8)	539 (3,7)	9,9 (0,04)
Frankrig	40 (1,0)	519 (3,0)	46 (1,0)	510 (3,0)	14 (0,9)	497 (3,4)	10,0 (0,04)
Nordirland	39 (1,3)	580 (2,9)	42 (1,0)	567 (2,7)	19 (0,9)	531 (3,8)	9,7 (0,05)
Kinesisk Taipei	37 (1,0)	571 (2,5)	44 (0,8)	558 (2,2)	19 (0,7)	538 (2,9)	9,8 (0,05)
Chile	37 (1,1)	500 (3,3)	39 (0,8)	495 (3,1)	24 (1,0)	486 (3,3)	9,7 (0,06)
Østrig	37 (1,1)	550 (3,1)	45 (0,8)	541 (2,6)	18 (0,8)	524 (3,4)	9,8 (0,05)
Canada	37 (0,7)	555 (2,2)	45 (0,6)	543 (2,1)	18 (0,5)	525 (2,9)	9,7 (0,03)
USA	36 (1,2)	557 (3,8)	42 (0,9)	553 (3,4)	22 (0,9)	538 (3,8)	9,7 (0,05)
Hong Kong SAR	36 (1,0)	583 (3,1)	44 (0,9)	567 (3,3)	21 (1,2)	549 (3,7)	9,7 (0,05)
England	35 (1,0)	575 (2,5)	45 (0,9)	559 (2,2)	20 (0,9)	530 (3,3)	9,7 (0,04)
Ungarn	35 (1,4)	570 (3,7)	46 (1,0)	552 (3,5)	19 (1,2)	530 (3,7)	9,7 (0,05)
Letland	33 (1,2)	563 (2,8)	47 (1,2)	559 (2,0)	21 (1,0)	548 (2,9)	9,6 (0,05)
Belgien (fransk)	33 (1,1)	504 (3,4)	44 (0,9)	500 (2,8)	23 (1,2)	484 (3,3)	9,6 (0,06)
Polen	32 (1,1)	570 (3,2)	45 (1,0)	567 (2,8)	23 (1,0)	553 (2,7)	9,6 (0,05)
Tyskland	32 (1,3)	563 (2,9)	43 (1,0)	548 (2,7)	25 (1,2)	510 (5,0)	9,4 (0,06)
Singapore	31 (0,8)	598 (3,6)	50 (0,6)	574 (3,3)	19 (0,6)	548 (3,7)	9,6 (0,03)
Macao SAR	31 (0,6)	564 (2,0)	50 (0,6)	543 (1,5)	19 (0,5)	522 (2,6)	9,5 (0,02)
Slovakiet	30 (1,1)	546 (4,0)	47 (0,8)	538 (3,6)	23 (1,0)	513 (5,4)	9,5 (0,05)
Tjekkiet	30 (0,8)	549 (3,2)	50 (0,8)	548 (2,2)	20 (0,8)	524 (2,7)	9,5 (0,04)
Slovenien	29 (1,1)	551 (3,2)	53 (1,2)	545 (2,7)	18 (1,1)	523 (3,2)	9,5 (0,04)
Finland	28 (0,9)	584 (2,3)	49 (0,8)	568 (2,3)	23 (0,7)	540 (2,5)	9,4 (0,04)
Belgien (dansk)	24 (1,0)	536 (3,0)	45 (0,8)	529 (2,0)	31 (1,1)	513 (2,6)	9,1 (0,04)
Nederlandene	24 (0,9)	560 (2,4)	46 (0,9)	550 (2,0)	31 (1,1)	527 (2,5)	9,1 (0,05)
Norge (5)	22 (0,9)	575 (3,2)	51 (1,0)	565 (2,4)	27 (1,2)	536 (2,8)	9,1 (0,04)
Danmark	20 (0,8)	569 (3,1)	53 (1,0)	551 (2,4)	27 (1,2)	528 (3,2)	9,1 (0,04)
Sverige	18 (1,0)	572 (3,1)	50 (1,0)	563 (2,5)	31 (1,1)	535 (3,2)	8,9 (0,05)
Internationalt gns.	43 (0,2)	571 (4,5)	41 (0,1)	507 (0,5)	16 (0,1)	486 (1,0)	-

PIRLS spørgeskema-skala er konstrueret som referenceskala for PIRLS 2016 på baggrund af de deltagende lande.

Midtpointet på indeksskalaen er sat til 10,5 som midtpunktet er sat til 2 skalapoint.

(1) Standardfejle angivet i parentes. Afrunding kan medføre tilsvarende inkonsistens.

Figur 3.1 Spørgsmål til eleverne, der indgår i skalaen Elevernes læseglæde.

Hvad synes du om at læse?
Fortæl, hvor enig du er i hvert af disse udsagn.

Meget enig   Lidt enig   Lidt uenig   Meget uenig

Sæt kryds i en cirkel i hver linje.

- Jeg kan godt lide at tale om det, jeg læser, med andre mennesker
- Jeg ville blive glad, hvis nogen gav mig en bog som gave
- Jeg synes, det er kedeligt at læse
- Jeg ville gerne have mere tid til at læse
- Jeg nyder at læse
- Jeg lærer meget af at læse
- Jeg kan godt lide at læse noget, der får mig til at tænke
- Jeg kan godt lide, når en bog får mig til at forestille mig andre verdener

Hvad synes du om at læse? Fortæl hvor enig du er i hvert af disse udsagn.

Meget enig   Lidt enig   Lidt uenig   Meget uenig

Sæt kryds i en cirkel i hver linje.

- Jeg kan godt lide at tale om det jeg læser med andre mennesker
- Jeg ville blive glad, hvis nogen gav mig en bog som gave
- Jeg synes, det er kedeligt at læse*
- Jeg ville gerne have mere tid til at læse
- Jeg nyder at læse
- Jeg lærer meget af at læse
- Jeg kan godt lide at læse noget, der får mig til at tænke
- Jeg kan godt lide, når en bog får mig til at forestille mig andre verdener

* Kodet omvendt

Kan rigtig godt lide at læse 10,3   Kan i nogen grad lide at læse 8,3   Kan ikke lide at læse

Hvor ofte gør du disse ting uden for skolen?

Hver dag eller næsten hver dag   En eller to gange om ugen   En eller to gange om måneden   Aldrig eller næsten aldrig

- Jeg læser for sjov
- Jeg læser for at finde ud af ting, som jeg godt vil lære

Kan rigtig godt lide at læse 10,3   Kan i nogen grad lide at læse 8,3   Kan ikke lide at læse

Jan Mejdung

PIRLS

En international undersøgelse om læsekompetence i 3. og 4. klasse

Rapport

Aarhus Universitetsforlag

Hvor ofte gør du disse ting uden for skolen?

Hver dag eller næsten hver dag   1-2 gange om ugen   1-2 gange om måneden   Aldrig eller næsten aldrig

Sæt kryds i en cirkel i hver linje.

- Jeg læser for sjov
- Jeg læser for at finde ud af ting, som jeg godt vil lære

Jan Mejdung
Louise Rønberg

PIRLS 2011 PIRLS 2006

En international undersøgelse om læsekompetence i 4. klasse   En international undersøgelse om læsekompetence i 4. klasse

1980

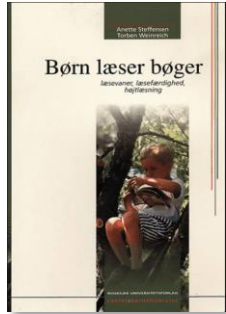

1996

2014 (2010)

2000

2017

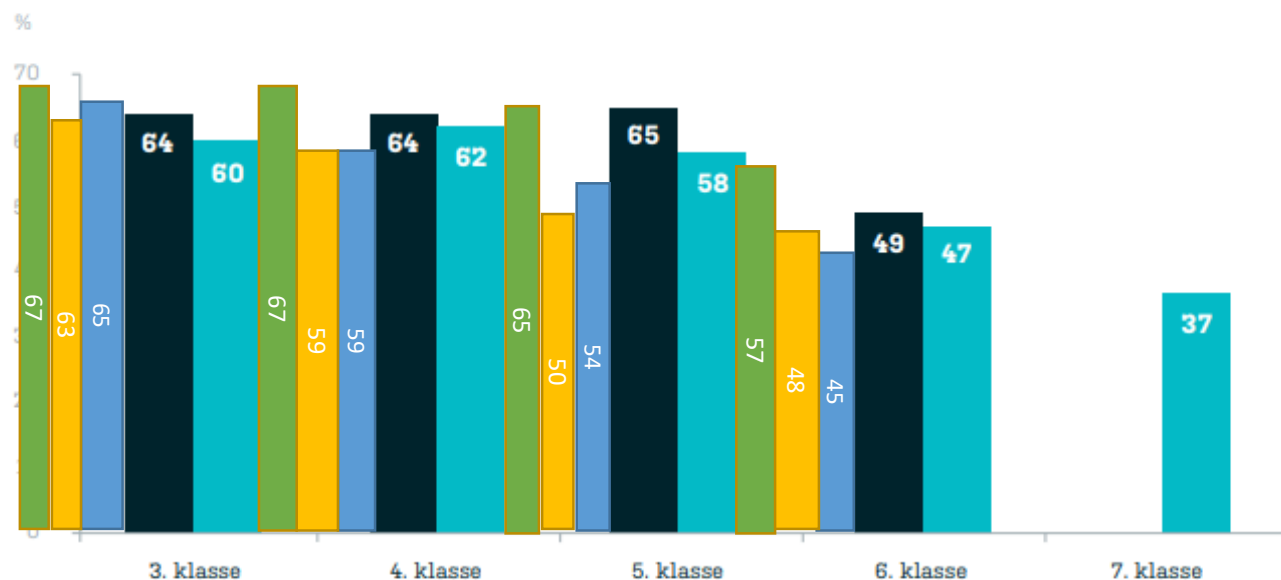
2001

2019/2020 /2021

Læsehyppighed hos danske elever (3.-6. kl.)

FIGUR 14: Udviklingen af hyppige læsere fordelt på klassetrin

Børns læsevaner 2017 Overblik og indblik
Når børn vælger litteratur (2014)
Børn læser bøger (2000)
Bøger kan brænde (1996)
Kulturens børn (1980)

Spørgsmål : Hvor ofte læser du bøger i fritiden? (Ikke lektier) (2014, 2017)

: Hvor tit læser du en bog i din fritid (ikke lektier) (2000)

: Hvor tit læser du i en bog i fritiden (1996, 1980)

Svarprocenter: Defineret ved at eleverne læser "næsten hver dag" eller "mindst flere gange om ugen".

Opsummering

- Når PISA og PIRLS undersøger elevernes læselyst handler det om holdning til læsning, læsehyppighed og valg af teksttype
- Danmark har en egen tradition for at undersøge børns læselyst. Primært via spørgeskemaer. Undersøgelserne er gennemført med skiftende interval, i skiftende regi og af forskellige institutioner.
- Fra 1996 begyndte man at stille de samme spørgsmål. En sammenligning af de fem seneste danske undersøgelser (1980, 1996, 2001, 2010, 2017) viser at:
  - børn læste hyppigere i 1980.
  - der fra 1996 og frem er stabilitet i læsehyppighed på de enkelte klassetrin. Undtaget er 5. klasse, hvor læsehyppigheden ser ud til at variere.
  - læsehyppighed ud til at falde i takt med, at eleverne bliver ældre.
  - der tidligere sås et stort fald mellem 4. og 5. klasse. Nu ses det mellem 5. og 6. kl.
- Vi ved lidt om børns læsevaner i udskoling. Fremadrettet vil læsevaneundersøgelsen, foretaget i regi af Danmark Biblioteksforening, give os mere viden om det.

Afsluttende opsummering

- Forskningsoversigten *Børns læselyst* baserer sig på 74 studier, forud er gået en omfattende litteratursøgnings og –sorteringsproces
- Amerikansk læsemotivationsforskning og de internationale læseundersøgelser PISA og PIRLS er to centrale tilgange i internationale studier af børns læselyst
- Vi har en særlig dansk tradition for at undersøge børns læselyst, det sker overvejende via spørgeskemaer. Vi har stillet nogle af de samme spørgsmål siden 1980
- Tendenser i studier af børns læselyst, der er trukket frem i oplægget:
  - Lav grad af læselyst. Det er både en dansk og en nordisk tendens. Den udfordres diskret af, at mange elever nyder at læse og at unge læser meget på digitale medier.
  - Læselyst kendetegnes ved at være et multifacetteret studiefelt. Det forstås på mange måder og forskellige faktorer virker sammen, når børns læselyst skal stimuleres
  - Læselyst er ofte noget, der måles. I målingerne undersøges børns holdning til læsning, læsehyppighed og analoge teksttyper.

TAK

Pædagogisk
indblik

13

November 2021
CPUC Aarhus Universitet
Nationalt Center for
Udviklingsforskning
Aarhus Universitetshjorte

Børns læselyst

Af Henriette Romme Lund og Anna Karlskov Skyggebjerg